

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-646/21

K
ja
L

versus

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch)

Euroopa Kohtu (suurkoda) 11. juuni 2024. aasta otsus

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Ühine varjupaigapoliitika –
Direktiiv 2011/95/EL – Pagulasseisundi saamise tingimused – Artikli 2 punktid d ja e –
Tagakiusamise põhjused – Artikli 10 lõike 1 punkt d ja lõige 2 – „Teatavasse sotsiaalsesse rühma
kuulumine“ – Artikkel 4 – Faktide ja asjaolude individuaalne hindamine –
Direktiiv 2013/32/EL – Artikli 10 lõige 3 – Rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise
nõuded – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 24 lõige 2 – Lapse huvid –
Kindlakstegemine – Alaealised kolmanda riigi kodanikud, kes liikmesriigis elamise tõttu
määratlevad ennast lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest

- Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne – Varjupaigapoliitika – Pagulasseisund või täiendava
kaitse seisund – Direktiiv 2011/95 – Pagulasseisundi andmise tingimused –
Tagakiusamise oht – Tagakiusamise põhjused – Hindamine – Mõiste „teatavasse
sotsiaalsesse rühma kuulumine“ – Kolmanda riigi kodanikud, sealhulgas alaealised, kes
määratlevad ennast lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest – Enesemääratlemine,
mis leidis aset liikmesriigis elamise ajal – Hõlmamine
(ELTL artikli 78 lõige 1; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikli 21 lõige 1; Euroopa
Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95, põhjendus 16, artikli 2 punkt d, artikli 4 lõiked 1, 3
ja 5, artikli 5 lõige 3, artikli 9 lõiked 1 ja 2 ning artikli 10 lõike 1 punkt d, lõige 2 ja lõike 3
punkt b)*

(vt punktid 36, 38, 42–46, 48–54, 56–62 ja 64 ning resolutsiooni punkt 1)

- Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne – Varjupaigapoliitika – Pagulasseisund või täiendava
kaitse seisund – Direktiiv 2011/95 – Rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise
menetlus – Direktiiv 2013/32 – Põhiõiguste austamine – Lapse õigused – Kohustus võtta
arvesse lapse parimaid huve – Rahvusvahelise kaitse taotlus, mille on esitanud alaealine –
Individuaalne hindamine – Taotluse kohta otsuse tegemine, ilma et lapse huve oleks
konkreetselt kindlaks tehtud – Lubamatus*

(Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikli 24 lõige 2 ja artikli 51 lõige 1; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95, artikli 4 lõige 3 ja artikli 10 lõike 1 punkt d, ning direktiiv 2013/32, artikli 2 punkt q ja artikli 40 lõige 2)

(vt punktid 77, 78 ja 80–84 ning resolutsiooni punkt 2)

Kokkuvõte

Euroopa Kohus, kellele Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Haagi esimese astme kohus, 's-Hertogenboschi kohtumaja, Madalmaad) esitas eelotsusetaotluse, tegi suurkojas otsuse küsimuses, kas alaealisi kolmanda riigi kodanikke, kes on liikmesriigis elamise tulemusel hakanud end tegelikult identifitseerima lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhväärtusest, võib pidada „teatavasse sotsiaalsesse rühma“¹ kuuluvaks, mis on „tagakiusamise põhjus“, mis võib viia pagulasseisundi tunnustamiseni.

K ja L on kaks õde, kes on Iraagi kodanikud ja kes on sündinud vastavalt 2003. ja 2005. aastal. Nad saabusid Madalmaadesse 2015. aastal ja sellest ajast peale on nad seal katkematult elanud. Nende 2015. aasta novembris esitatud varjupaigataotlused jäeti 2017. aasta veebruaris rahuldamata. Kaebajad esitasid 2019. aasta aprillis korduvad taotlused², mis jäeti 2020. aasta detsembris ilmselge põhjendamata tõttu rahuldamata. Nende rahuldamata jätmise otsuste vaidlustamiseks väitsid K ja L eelotsusetaotluse esitanud kohtus, et tulenevalt nende pikaajalisest elamisest Madalmaades on nad „läänestunud“. Nad kardavad, et Iraaki tagasipöördumisel hakatakse neid taga kiusama identiteedi tõttu, mille nad on Madalmaades endale kujundanud ja mida iseloomustab selliste päritoluriigist erinevate töökspidamiste, väärtushinnangute ja käitumisnormide omaksvõtmine, mis on muutunud nende identiteedi ja teadvuse seisukohast nii olulisteks, et nad ei saa nendest lahti öelda. Nad väidavad seega kuuluvat „teatavasse sotsiaalsesse rühma“ direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses.

Selles kontekstis küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus esimesena, kuidas tõlgendada mõistet „kuulumine teatavasse sotsiaalsesse rühma“, ja teisena, kuidas tuleb rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamisel võtta arvesse lapse huve, mis on tagatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 24 lõikega 2.

Euroopa Kohtu hinnang

Esimesena märkis Euroopa Kohus, et rühma käsitatakse „teatava sotsiaalse rühmana“, kui on täidetud kaks kumulatiivset tingimust. Esiteks peab asjaomase rühma liikmetel olema vähemalt üks kolmest järgmisest identifitseerimistunnusest, nimelt „ühine sünnipärane tunnus“, „ühine taust, mida ei saa muuta“, või „ühine tunnus või veendumus, mis on nende identiteedis või

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9), artikli 10 lõike 1 punkti d kohaselt käsitatakse tagakiusamise põhjuste hindamisel rühma „teatava sotsiaalse rühmana“, kui eelkõige selle rühma liikmetel on ühine sünnipärane tunnus või ühine taust, mida ei saa muuta, või ühine tunnus või veendumus, mis on nende identiteedis või teadvuses nii fundamentaalne, et inimest ei tohiks sundida sellest lahti ütlema, ning sellel rühmal on asjaomasel riigis selgesti eristuv identiteet, kuna ümbritsev ühiskond tajub seda erinevana.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60) artikli 2 punktis q on „korduv taotlus“ määratletud kui täiendav rahvusvahelise kaitse taotlus, mis esitatakse pärast eelmise taotluse kohta lõpliku otsuse tegemist.

teadvuses nii fundamentaalne, et inimest ei tohiks sundida sellest lahti ütlemale“. Teiseks peab sellel rühmal olema päritoluriigis „selgesti eristuv identiteet, kuna ümbritsev ühiskond tajub seda erinevana“.

Mis puudutab neist tingimustest esimest, siis kuna naise tegelik enesemääratlemine lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest eeldab soovi kogeda võrdset kohtlemist oma igapäevaelus, siis tähendab see, et naisel peab olema võimalik teha oma elus vabalt valikuid, eelkõige mis puudutab haridust ja ametialast karjääri, avalikus elus osalemise ulatust ja laadi, võimalust saavutada majanduslik sõltumatus väljaspool kodu töötades, otsust elada üksi või perega ning partneri valikut, mis on inimese identiteedi seisukohast fundamentaalsed valikud. Neil asjaoludel võib kolmanda riigi kodaniku tegelikku enesemääratlust lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest pidada „tunnuseks või veendumuseks, mis on identiteedis või teadvuses nii fundamentaalne, et isikut ei tohiks sundida sellest lahti ütlemale“.

Mis puudutab teist tingimust, mis viitab selle rühma „selgesti eristuvale identiteedile“ päritoluriigis, siis tõdes kohus, et ümbritsev ühiskond võib naisi tajuda erinevana ja neil võib olla selles ühiskonnas selgesti eristuv identiteet eelkõige nende päritoluriigis kehtivate sotsiaalsete või moraalsete normide või õigusnormide tõttu. See tingimus on täidetud ka nende naiste puhul, kellel on niisugune täiendav ühine tunnus nagu soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest lähtuv tegelik identifitseerimine, kui nende päritoluriigis kehtivad normid toovad tagajärjena kaasa selle, et ühise tunnuse tõttu tajub ümbritsev ühiskond naisi erinevatena.

Sellest järeldub, et naisi, sealhulgas alaealisi, kelle ühine tunnus on see, et nad on liikmesriigis elamise ajal hakanud end tegelikult identifitseerima lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest, võib päritoluriigis valitsevaid tingimusi arvestades pidada „teatavasse sotsiaalsesse rühma“ kuuluvaks, mis on „tagakiusamise põhjus“, mis võib viia pagulasseisundi tunnustamiseni.

Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et seda, et kolmanda riigi kodanik on liikmesriigis elamise ajal hakanud end tegelikult määratlema lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest, ei saa pidada asjaoluks, mille see kodanik on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist³, ega tegevuseks, mille ainus või peamine eesmärk oli luua vajalikud tingimused rahvusvahelise kaitse taotluse esitamiseks⁴. Nimelt piisab, kui tõdeda, et kui niisugune enesemääratlemine on õiguslikult piisavalt tõendatud, ei saa seda kuidagi samastada kuritarvituste ja ärakasutamise, mille vastu direktiivi 2011/95 artikli 5 lõikega 3 soovitakse võidelda.

Teisena tõdes Euroopa Kohus, et kui rahvusvahelise kaitse taotleja on alaealine, peab pädev riigiasutus pärast taotluse individuaalset läbivaatamist tingimata arvesse võtma selle alaealise huve, kui ta hindab tema rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendatust.

Selles osas täpsustas Euroopa Kohus ühelt poolt, et põhiõiguste harta artikli 51 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid järgima harta artikli 24 lõiget 2 liidu õiguse kohaldamise korral ja seega ka siis, kui nad vaatavad läbi „korduvat taotlust“. Teiselt poolt, kuna direktiivi 2013/32 artikli 40 lõikes 2 ei tehta vahet esimesel rahvusvahelise kaitse taotlusel ja „korduval taotlusel“ selles osas, mis puudutab dokumente või tõendeid, näitamaks, et taotlejat saab käsitada rahvusvahelise kaitse saamise kriteeriumidele vastava isikuna direktiivi 2011/95 alusel, peab tema taotluste põhjenduseks esitatud faktide ja asjaolude hindamine mõlemal juhul toimuma viimasena nimetatud direktiivi artikli 4 kohaselt.

³ Vt direktiivi 2011/95 artikli 5 lõige 3.

⁴ Vt direktiivi 2011/95 artikli 4 lõike 3 punkt d.

Lisaks võib pikaajalist viibimist liikmesriigis, eriti kui see langeb kokku ajavahemikuga, mille jooksul kujunes välja alaealise taotleja identiteet, arvesse võtta rahvusvahelise kaitse taotluse hindamisel, mis põhineb niisugusel tagakiusamise põhjusel nagu „teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumine“.